

KRYSTYNA ZINCZUK

*Bezrobocie absolwentów na tle ogółu bezrobotnych
w latach 1996–2000*

Unemployment of graduates against the background of the whole of the unemployed
in the years 1996–2000

Bezrobocie w Polsce jest uwarunkowane szeregiem czynników, z których część stanowią pozostałości systemu gospodarki centralnie sterowanej, część zaś wynika z przemian struktury gospodarczej.

Kiedy w roku 1989 podejmowano proces transformacji ustrojowej, zakładano możliwość pojawienia się bezrobocia, ale miało ono być konsekwencją przekształceń strukturalnych, racjonalizacji zatrudnienia i eliminacji zatrudnienia nadmiernego. Miało ono sprzyjać efektywności gospodarowania i podniesienia konkurencyjności polskiej gospodarki. Jednakże w warunkach niewydolnego rynku pracy (brak odpowiedniej struktury organizacyjnej) i braku ubezpieczeń na wypadek utraty pracy bezrobocie stało się najważniejszym problemem społeczno-gospodarczym.¹

Zjawisko bezrobocia w Polsce, występujące poprzednio przede wszystkim w formie ukrytej, wraz z tworzeniem nowego ładu ekonomicznego zaczęło się gwałtownie ujawniać od początku reformowania systemu gospodarczego, tj. od 1 stycznia 1990 roku.²

Jednak najbardziej zagrożona bezrobociem jest młodzież. Przymusowa beczynność u progu aktywności zawodowej uniemożliwia młodzieży prawidłowy rozwój społeczny i utrudnia rozpoczęcie dorosłego życia. Bezrobocie stało

---

¹ S. Dziecielska-Machnikowska, *Osobliwości polskiego bezrobocia*, „Rynek Pracy” 1995, nr 1, s. 13.

² *Rynek pracy w okresie transformacji systemu gospodarczego*, pod red. A. Szalkowskiego, AE, Kraków 1992, s. 96–97.

się głównym zagrożeniem startu zawodowego młodzieży, barierą, która nie pozwala na zdobycie praktycznych umiejętności zawodowych, sprawdzenie uzyskanych wiadomości i umiejętności, usamodzielnienie się, zdobycie uznania i prestiżu społecznego, założenie rodziny.³ Jednocześnie młodzież jest szczególnie narażona na zjawiska patologii społecznej. Wyjątkową kategorię bezrobotnej młodzieży stanowią absolwenci,⁴ czyli osoby, które po zakończeniu nauki w szkole nigdy nie podjęły zatrudnienia. Większość absolwentów nie decyduje się na natychmiastowe podjęcie pracy po ukończeniu szkoły. Fakt ten sprawia, że ich napływ na rynek pracy dokonuje się stopniowo i ma charakter sezonowy.

Strukturalnym czynnikiem bezrobocia absolwentów, decydującym w zasadzie o ich pozycji na rynku pracy, jest niedostosowanie poziomu i struktury kształcenia kadr do potrzeb gospodarki.⁵ Dlatego zatrudnienie młodych ludzi rozpoczynających życie zawodowe stanowi jeden z najpoważniejszych problemów, jakie musi rozwiązać polityka zatrudnienia oraz polityka społeczna.

W niniejszym artykule zostanie zaprezentowana wielkość, dynamika i struktura bezrobocia absolwentów w latach 1996–2000. Do celów analitycznych przytoczono również poziom bezrobocia w latach 1990 i 1995.

POZIOM I DYNAMIKA BEZROBOCIA

Od roku 1990 w Polsce rozpoczęły się przemiany gospodarcze, które w dużym stopniu wpłynęły na rynek pracy. W kraju w pierwszych latach transformacji liczba bezrobotnych gwałtownie wzrastała. W roku 1990 kształtowała się na poziomie 1126,1 tys. osób i wzrosła aż do 2155,6 tys. osób w roku następnym, czyli o ponad 91%.⁶

W roku 2000 liczba bezrobotnych wynosiła 2702,6 tys. osób, co w porównaniu do roku 1990 daje wzrost o prawie 140%. Obecny poziom bezrobocia wynika nie tylko z procesów aktualnie zachodzących na rynku pracy. Istotną rolę odgrywają zmiany, jakie dokonały się w Polsce na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia. Wielkość bezrobocia w Polsce w latach 1996–2000 ulegała zmianom, co przedstawia tabela 1.

³ K. Mlonek, *Młodzież na rynku pracy jako przedmiot badań*, „Rynek Pracy” 1995, nr 2, s. 3; B. Makseleon-Kowalska, *Psychologiczne aspekty bezrobocia młodzieży*, „Polityka Społeczna” 1998, nr 11/12, s. 15.

⁴ Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 roku o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (z późniejszymi zmianami), Dz.U. 1997, nr 25, poz. 128, art. 2, ust. 1, pkt. 1.

⁵ J. Wojnarowski, *Rynek pracy młodzieży w krajach OECD. Diagnoza*, „Rynek Pracy” 2000, nr 5/6, s. 105.

⁶ Mały Rocznik Statystyczny 1992, GUS, Warszawa 1992, s. 157.

Tab. 1. Wielkość bezrobocia w Polsce w latach 1996-2000
Unemployment in Poland in 1996-2000

Płeć	Lata											
	1996		1997		1998		1999		2000			
	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)		
Kobiety	1375,6	58,3	1103,2	60,4	1071,3	58,5	1307,3	55,6	1491,6	55,2		
Mężczyźni	983,9	41,7	723,2	39,6	760,1	41,5	1042,5	44,4	1211,0	44,8		
Razem	2359,5	100,0	1826,4	100,0	1831,4	100,0	2349,8	100,0	2702,6	100,0		

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów źródłowych (poz. 1, 2, 3, 4, 5 z bibliografii).

Tab. 2. Bezrobotni absolwenci zarejestrowani w urzędach pracy w latach 1996-2000
Unemployed graduates registered in employment agencies in 1996-2000

Płeć	Lata											
	1996		1997		1998		1999		2000			
	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)		
Kobiety	57,1	66,4	52,4	61,4	66,8	60,4	88,2	58,9	95,9	57,1		
Mężczyźni	28,9	33,6	33,0	38,6	43,9	39,6	61,6	41,1	72,0	42,9		
Razem	86,0	100,0	85,4	100,0	110,7	100,0	149,8	100,0	167,9	100,0		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Krajowego Urzędu Pracy w Warszawie.

Od roku 1995 występowała w Polsce tendencja spadkowa liczby bezrobotnych.⁷ W 1996 roku było 2359,5 tys. bezrobotnych, a w roku następnym 1826,4 tys. osób bezrobotnych. W 1997 roku po raz pierwszy w okresie transformacji liczba bezrobotnych zmniejszyła się w sposób znaczący, tj. o prawie 23% w porównaniu do roku poprzedniego. Spowodowane to było zmianą regulacji prawnych i bardziej rygorystycznym sprawdzaniem gotowości do pracy przez urzędy pracy.

Od 1998 roku bezrobocie znowu zaczęło gwałtownie wzrastać. W roku 1999 liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła 2349,8 tys. osób i wzrosła o 518,4 tys. osób czyli o ponad 28% w stosunku do roku 1998, natomiast w 2000 roku było 2702,6 tys. osób bezrobotnych czyli o 15% więcej niż w roku 1999.

W latach 1996–2000 w strukturze bezrobotnych dominowały kobiety, co uznawane jest za cechę charakterystyczną polskiego bezrobocia. W 1996 roku 58,3% ogółu bezrobotnych stanowiły kobiety. W poszczególnych latach udział ten wahał się w granicach 55–61%. Mężczyźni mają lepszą pozycję na rynku pracy, w roku 1996 stanowili 41,8% bezrobotnych, ale od roku 1998 ich udział w strukturze bezrobotnych według wieku rośnie, osiągając 44,8% w ostatnim roku badanego okresu.

Podobne tendencje zmian w wielkości bezrobocia rejestrowanego zachodziły w badanym okresie w populacji absolwentów (tab. 2). W 1997 roku nastąpił poważny spadek liczby bezrobotnych absolwentów do 85,4 tys. osób, z 86 tys. osób w roku 1995. Istniejąca do marca 1996 roku możliwość pobierania zasiłku dla bezrobotnych przez absolwentów była niewątpliwie jednym z czynników zachęcających młodzież do rejestrowania się w urzędach pracy. Od dnia 1 marca 1996 roku obowiązywały nowe przepisy dotyczące absolwentów. Zasadniczą zmianą w zakresie uprawnień bezrobotnych absolwentów było wprowadzone zamiast zasiłków dla bezrobotnych świadczenie w postaci stypendium. Bezrobotni absolwenci, którzy zarejestrowali się w urzędach pracy po dniu 1 marca 1996 roku nie posiadają prawa do pobierania zasiłku dla bezrobotnych. Widocznym skutkiem nowelizacji ustawy był spadek liczby absolwentów rejestrujących się w urzędach pracy, która w 1997 roku wynosiła 85,4 tys. osób.

W 1998 roku liczba bezrobotnych absolwentów gwałtownie wzrosła do 110,7 tys. osób. Wzrost następował także w kolejnych latach analizowanego okresu. W 1999 roku było już 149,8 tys. bezrobotnych absolwentów czyli o ponad 35% więcej niż w roku poprzednim, natomiast w 2000 roku wielkość ta wynosiła 167,9 tys. osób, co daje wzrost o ponad 12% w stosunku do 1999 roku.

Udział kobiet w strukturze bezrobotnych absolwentów w analizowanym okresie wynosił od 66,39% w roku 1996 do 57,12% w 2000 roku, przy czym z roku na rok podlegał tendencji malejącej przy jednoczesnym wzroście liczby bezrobotnych kobiet. Wzrostowi ulegała liczba bezrobotnych mężczyzn oraz ich

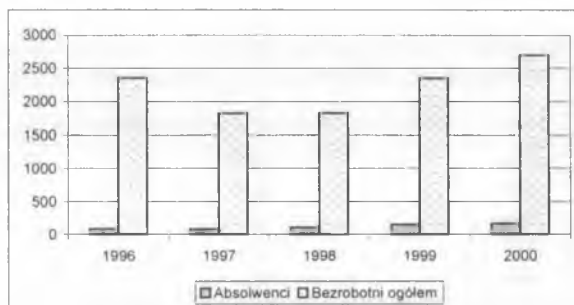
⁷ W 1994 roku zarejestrowano 2838,0 tys. osób bezrobotnych, w 1995 roku – 2628,8 tys. osób (Mały Rocznik Statystyczny 1996, GUS, Warszawa 1996, s. 110).

udział w strukturze bezrobotnych absolwentów, wynosząc w 1996 roku 33,61% a w roku 2000 – 42,88%.

W latach 1996–2000 bezrobotne kobiety w populacji absolwentów charakteryzowały się większym udziałem niż kobiety w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy.

W badanym okresie tendencji spadkowej, a następnie wzrostowej podlegała stopa bezrobocia rejestrowanego. W 1996 roku wynosiła 13,2%, a w roku następnym 10,3% co daje spadek o 2,9 punktu procentowego. W kolejnych latach stopa bezrobocia wrosła – w 1998 roku o 0,1 a w 1999 roku o 2,7 punktu procentowego. W ostatnim roku analizowanego okresu wzrosła do 15% czyli o 1,9 punktu procentowego w stosunku do roku 1999.

Bezrobotni absolwenci stanowią ważną kategorię bezrobotnych w Polsce ze względu na fakt, iż zjawisko bezrobocia stanowi dla nich zagrożenie startu zawodowego oraz jest barierą uniemożliwiającą zaspokojenie potrzeb młodego pokolenia. Poziom bezrobotnych absolwentów na tle ogółu bezrobocia w analizowanym okresie przedstawia wykres 1.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 1 i 2.

Wykres 1. Liczba bezrobotnych ogółem oraz bezrobotnych absolwentów w latach 1996–2000
Total number of the unemployed and the number of unemployed graduates in 1996–2000

Należy również zauważyć, że w wielkościach rejestrowanego bezrobocia absolwentów w poszczególnych kwartałach badanego okresu występują charakterystyczne tendencje. W pierwszym kwartale każdego roku liczba bezrobotnych absolwentów była wysoka. W drugim kwartale badanych lat obserwuje się spadek liczby absolwentów zarejestrowanych w urzędach pracy. Liczba ta rośnie w trzecim kwartale lat 1996–2000, co jest związane z napływem nowych absolwentów, natomiast w czwartym kwartale liczba bezrobotnych absolwentów obniżała się nieznacznie w latach 1996–1998, a od roku 1999 była wyższa niż w trzecim kwartale.⁸

⁸ Zmiany liczby zarejestrowanych absolwentów w urzędach pracy w poszczególnych kwartałach lat 1996–2000 zawarte są w cytowanej bibliografii.

Analizując wielkości dotyczące nowo zarejestrowanych absolwentów można zauważyć, że najmniej absolwentów w badanym okresie rejestrowało się w pierwszym, a następnie w ostatnim kwartale każdego roku. Najwięcej absolwentów rejestrowało się w urzędach pracy w trzecim kwartale każdego roku, czyli zaraz po zakończeniu nauki w szkołach, co należy uznać za cechę charakterystyczną bezrobocia absolwentów w Polsce. Sezonowość zjawiska przejawia się w tym, iż największa liczba rejestrujących się w urzędach pracy absolwentów przypada na miesiące letnie.

STRUKTURA BEZROBOCIA

Bezrobocie w Polsce, podobnie jak inne zjawiska gospodarcze, wykształciło typowe cechy struktury. Najczęściej charakteryzowane jest pod względem wybranych kategorii bezrobotnych: wieku, wykształcenia, stażu pracy oraz płci bezrobotnych. Udział bezrobotnych absolwentów w grupie bezrobotnych ogółem prezentuje tabela 3.

Tab. 3. Udział bezrobotnych absolwentów w bezrobociu ogółem w latach 1996–2000
Percentage of unemployed graduates in total unemployment in 1996–2000

Lata	Udział bezrobotnych absolwentów (w %)
1996	3,7
1997	4,7
1998	6,1
1999	6,4
2000	6,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów źródłowych (poz. 10, 11, 12, 13, 14 z bibliografii).

Bezrobotni absolwenci w analizowanych latach stanowili od 3% do 7% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w Polsce. W poszczególnych latach wzrastała liczba absolwentów z 86 tys. osób w roku 1996 do 167,9 tys. osób w ostatnim roku badanego okresu. Wzrastał także ich udział w strukturze bezrobotnych. W roku 2000 udział bezrobotnych absolwentów zmniejszył się, stanowili 6,2% ogółu bezrobotnych, co należy wyjaśnić większym przyrostem ogólnej liczby bezrobotnych niż kategorii bezrobotnych absolwentów.

Analizując strukturę bezrobotnych według wieku można zauważyć, że bezrobocie dotyczy przede wszystkim ludzi młodych w wieku do 34 lat, mimo że jest to grupa osób najbardziej mobilnych i aktywnych zawodowo.

W latach 1996–2000 grupą wiekową najbardziej dotkniętą bezrobociem była młodzież, wśród której szczególną kategorię stanowią bezrobotni absolwenci.

Udział tej grupy w ogólnej liczbie zarejestrowanych utrzymywał się na stałym poziomie 30–31%. Ze statystyk wynika, że dominacja grupy wiekowej do 24 lat wśród ogółu bezrobotnych jest stałą cechą polskiego bezrobocia.

Drugą pod względem liczebności grupą są osoby w przedziale wiekowym 25–34 lata, które stanowiły w badanym okresie 26–28% ogółu bezrobotnych. Można zauważyć tutaj niewielki spadek liczebności osób w tej grupie od roku 1997 z 27,9% do 26,4% w 2000 roku.

Następną liczną grupę stanowią bezrobotni w wieku 35–44 lata, których udział od roku 1998 ma również tendencję spadkową. Zmalał on z 26,4% w roku 1997 do 24,3% w ostatnim roku badanego okresu.

Tendencje wzrostowe występują wśród bezrobotnych w przedziale wiekowym 45–54 lata. Na koniec roku 1996 stanowili oni 13,3% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy, a w roku 2000 ich udział wzrósł do 17,1%.

Najmniej liczną grupę stanowią osoby w wieku 55 lat i więcej, których udział w strukturze wiekowej bezrobotnych w analizowanym okresie nie przekraczał 2,5%, a w roku 2000 wynosił 1,8%, co widoczne jest w tabeli 4. Spowodowane to zostało odchodzeniem pracowników na wcześniejsze emerytury.

Z analizy natężenia bezrobocia wynika, że poziom wykształcenia jest istotnym czynnikiem wpływającym na status osób bezrobotnych. Bezrobocie dotyczy tylko w niewielkim stopniu osób o wysokich kwalifikacjach zawodowych. Grupa osób z wykształceniem wyższym w badanym okresie stanowiła od 1% do 3% ogółu bezrobotnych. W tej grupie można zaobserwować jednocześnie wyraźną tendencję wzrostową.

Kolejną grupą o niskim odsetku bezrobocia są osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, które stanowiły od 6% do 6,5% ogółu bezrobotnych, przy czym ich udział w latach 1996–2000 wykazywał tendencję malejącą. Bezrobotni z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym stanowili od 19% do 21% w strukturze bezrobotnych. Sytuacja tej grupy ulegała pogorszeniu w kolejnych latach. Ich udział wzrastał z 20,0% w roku 1996 do 20,8% w ostatnim roku badanego okresu.

W najgorszej sytuacji na rynku pracy znajdowały się osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, podstawowym i niepełnym podstawowym. Udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym kształtował się na poziomie 33–34%. Natomiast grupa osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowiła największy udział w strukturze bezrobotnych w każdym roku badanego okresu, który wynosił od 37% do 39%.

Struktura bezrobotnych ze względu na wykształcenie w latach 1996–2000 nie ulegała znacznym zmianom. W najlepszej sytuacji na rynku pracy znajdowały się osoby o wysokich kwalifikacjach zawodowych, a w najgorszym położeniu byli bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Potwierdzają to dane z ostatniego roku analizowanego okresu, w którym osoby z wykształceniem wyższym stanowiły 2,6%, ze średnim ogólnokształcącym – 6,2%, a policealnym

Tab. 4. Struktura bezrobotnych według wieku w latach 1996–2000
Structure of the unemployed according to age in 1996–2000

Wiek (w latach)	Lata											
	1996		1997		1998		1999		2000			
	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)		
do 24 lat	734,5	31,1	561,9	30,8	66,7	30,9	729,5	31,1	823,5	30,5		
25–34	645,3	27,3	508,6	27,9	486,4	27,1	623,4	26,5	713,2	26,4		
35–44	608,6	25,8	481,3	26,4	472,1	25,8	588,0	25,0	656,5	24,3		
45–54	313,5	13,3	243,0	13,3	263,9	14,4	367,7	15,7	461,9	17,1		
55 i więcej	57,6	2,4	31,7	1,7	32,2	1,8	41,1	1,8	47,5	1,8		

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów źródłowych (poz. 10, 11, 12, 13, 14 z bibliografii).

i średnim zawodowym – 20,8% ogółu bezrobotnych. Natomiast największym udziałem w strukturze bezrobotnych charakteryzowały się osoby z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym – 33,4% oraz zasadniczym zawodowym – 37% (tab. 5 i 6).

Istotnym czynnikiem powodującym zagrożenie bezrobociem absolwentów kończących szkołę jest niedostosowanie struktury i rozmiarów kształcenia do potrzeb rynku pracy, co przejawia się w braku ofert pracy odpowiadających kwalifikacjom młodzieży.

Charakterystyczny dla badanego okresu jest wzrost udziału bezrobotnych absolwentów z wyższym wykształceniem. W 1996 roku udział ten wynosił 4,3%, a w roku 2000 wzrósł do 11,2% ogółu bezrobotnych absolwentów.

Osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym w 2000 roku stanowiły największą grupę bezrobotnych absolwentów (38,4%), a w badanym okresie ich udział w badanej populacji kształtował się na poziomie 36–46%.

Na drugim miejscu pod względem udziału w strukturze w roku 2000 znajdowali się absolwenci szkół zasadniczych zawodowych (37,6%), których udział w latach 1996–2000 wahał się w przedziale 33–45% ogółu bezrobotnych absolwentów.

Absolwenci szkół średnich ogólnokształcących stanowili w analizowanym okresie od 11% do 15% populacji bezrobotnych absolwentów. Charakterystyczny dla tej grupy jest spadek udziału w strukturze, z 14,8% w 1996 roku do 11,1% w 2000 roku.

Dynamikę bezrobotnych absolwentów ze względu na rodzaj ukończonych szkół prezentuje tabela 7.

Wskaźniki dynamiki pokazują, że w przypadku absolwentów po szkole zasadniczej sytuacja w latach 1996–2000 stała się wręcz dramatyczna, gdyż ich bezrobocie wzrosło ponad dwukrotnie a po szkołach wyższych aż pięciokrotnie. Spowodowane to zostało trudną sytuacją gospodarczą kraju i spowolnieniem dynamiki tworzenia nowych miejsc pracy.

Analizując strukturę bezrobotnych ze względu na staż pracy można zauważyć, że najliczniejszą grupę w 1996 i 1997 roku stanowiły osoby ze stażem pracy wynoszącym 10–20 lat. W następnych latach grupa ta była drugą pod względem udziału w ogólnej wielkości bezrobotnych, z występującą tendencją malejącą.

Od roku 1998 najliczniejszą grupą były osoby bez stażu pracy. Dużą część tej grupy stanowią bezrobotni absolwenci, rejestrujący się po ukończeniu szkoły w urzędach pracy. Jednak status absolwenta i związane z nim przywileje obowiązują tylko przez rok od ukończenia szkoły. Jeżeli w tym czasie absolwent nie znajdzie zatrudnienia, to traci swój status i zasila szeregi bezrobotnej młodzieży bez stażu pracy. Udział osób bez stażu pracy w ogólnej wielkości bezrobotnych wzrastał systematycznie od roku 1996 przez wszystkie badane lata, a na dzień 31 grudnia 2000 roku wynosił 23,8% (tab. 8).

Tab. 5. Struktura bezrobotnych według wykształcenia w latach 1996-2000
Structure of the unemployed according to education in 1996-2000

Wykształcenie	Lata											
	1996		1997		1998		1999		2000			
	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)		
Wyższe	31,4	1,3	25,1	1,4	30,2	1,7	47,7	2,0	69,4	2,6		
Policealne i średnie zawodowe	471,0	20,0	364,2	20,0	369,3	20,2	483,0	20,6	561,9	20,8		
Średnie ogólnokształ- cące	151,7	6,4	115,2	6,3	111,2	6,0	142,0	6,0	168,7	6,2		
Zasadnicze zawodowe	907,7	38,5	700,7	38,4	698,0	38,1	898,2	38,2	998,8	37,0		
Podstawowe i niepeł- ne podstawowe	797,6	33,8	621,3	34,0	622,8	34,0	778,9	33,2	903,8	33,4		

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów źródłowych (pozycje 10, 11, 12, 13, 14 z bibliografii).

Tab. 6. Struktura bezrobotnych absolwentów ze względu na rodzaj ukończonych szkół w latach 1996-2000
Structure of the unemployed graduates according to completed education in 1996-2000

Absolwenci szkół	Lata											
	1996		1997		1998		1999		2000			
	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)		
Wyższych	3,7	4,3	4,4	5,2	7,3	6,6	12,5	8,3	18,8	11,2		
Policealnych i śred- nich zawodowych	39,5	46,0	32,2	37,7	40,4	36,5	57,0	38,1	64,4	38,4		
Średnich ogólno- kształcących	12,7	14,8	10,3	12,1	13,2	12,0	17,8	11,9	18,6	11,1		
Zasadniczych zawo- dowych	29,1	33,8	37,7	44,2	48,7	44,0	60,9	40,7	63,1	37,6		

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów źródłowych (poz. 10, 11, 12, 13, 14 z bibliografii).

Tab. 7. Dynamika bezrobotnych absolwentów ze względu na rodzaj ukończonych szkół w latach 1996-2000 (rok 1996 = 100)
Growth of the number of unemployed graduates according to the kind of completed education in 1996-2000 (the year 1996 = 100)

Absolwenci szkół	Lata		
	1997	1998	2000
Wyższych	118,9	197,3	337,8
Policealnych i średnich zawodowych	81,5	102,3	144,3
Średnich ogólnokształcących	81,1	103,9	140,2
Zasadniczych zawodowych	129,6	167,4	209,3
			216,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych tabeli 6.

Tab. 8. Struktura bezrobotnych według stażu pracy w latach 1996-2000
Structure of the unemployed according to the working period in 1996-2000

Staż pracy	Lata														
	1996			1997			1998			1999			2000		
	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	liczba (w tys.)	odsetek (%)	
do 1 roku	378,1	16,0	290,1	15,9	271,2	14,8	359,3	15,3	470,3	17,4					
1-5	428,0	18,5	321,7	17,6	313,3	17,1	405,6	17,3	493,3	18,3					
5-10	324,9	13,8	273,9	15,0	263,3	14,4	319,7	13,6	345,3	12,8					
10-20	522,3	22,1	395,3	21,6	375,6	20,6	451,3	19,2	465,3	17,2					
20-30	242,6	10,3	182,2	10,0	179,5	9,8	238,6	10,2	267,1	9,9					
30 lat i więcej	71,8	3,0	14,9	0,8	13,9	0,8	18,5	0,8	18,1	0,7					
bez stażu	391,8	16,6	348,3	19,1	414,6	22,6	556,9	23,7	643,3	23,8					

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych źródłowych (poz. 10, 11, 12, 13, 14 z bibliografii).

Najmniej liczną grupą w analizowanym okresie byli bezrobotni ze stażem pracy 30 lat i więcej. Na koniec 2000 roku stanowili oni 0,7% ogółu bezrobotnych. Jest to bardzo mała grupa, ponieważ osoby mające 30-letni staż pracy są najczęściej w takim wieku, że nabywają prawa emerytalne. W latach 1996–2000 udział tej grupy wykazywał tendencję malejącą.

Drugą najmniej liczną grupę stanowili bezrobotni posiadający staż pracy 20–30 lat. Ich udział wahał się w granicach 9–11% a w końcu grudnia 2000 roku wyniósł 9,9% ogółu bezrobotnych.

Staż pracy do 1 roku posiadało w badanym okresie od 14% do 18% zarejestrowanych bezrobotnych. Osoby ze stażem pracy 1–5 lat stanowiły 17–19% populacji bezrobotnych w Polsce, a od 12% do 15% bezrobotnych miało staż pracy 5–10 lat.

Na koniec grudnia 2000 roku najliczniejszą grupę stanowili bezrobotni bez stażu pracy oraz ze stażem nie przekraczającym 5 lat. Najmniej było bezrobotnych ze stażem przekraczającym 20 lat.

Wśród absolwentów, podobnie jak wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, dominowały kobiety, co prezentuje tabela 2.

Podsumowując analizę struktury bezrobotnych w Polsce należy stwierdzić, że najwięcej jest bezrobotnych:

- * w wieku do 24 lat,
- * z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz podstawowym i niepełnym podstawowym,
- * bez stażu pracy.

Cechy charakterystyczne bezrobocia absolwentów w Polsce to:

- * dominująca większość absolwentów szkół policealnych i średnich zawodowych oraz zasadniczych zawodowych,
- * najniższy udział wśród ogółu bezrobotnych absolwentów osób z wykształceniem wyższym,
- * przewaga kobiet wśród bezrobotnych absolwentów,
- * sezonowość bezrobocia absolwentów, to znaczy największy napływ absolwentów do statystyk bezrobocia w miesiącach letnich.

ŹRÓDŁA DO TABEL

1. Biuletyn Statystyczny nr 12, GUS, Warszawa 2001.
2. Mały Rocznik Statystyczny 1996, GUS, Warszawa 1996.
3. Mały Rocznik Statystyczny 1997, GUS, Warszawa 1997.
4. Mały Rocznik Statystyczny 1998, GUS, Warszawa 1998.
5. Mały Rocznik Statystyczny 1999, GUS, Warszawa 1999.
6. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 1996, GUS, Warszawa 1997.
7. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 1997, GUS, Warszawa 1998.
8. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 1998, GUS, Warszawa 1999.
9. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 1999, GUS, Warszawa 2000.

10. Bezrobocie rejestrowane w Polsce w 1996r. Informacje i opracowanie statystyczne, GUS, Warszawa 1997.
11. Bezrobocie rejestrowane w Polsce w 1997r. Informacje i opracowanie statystyczne, GUS, Warszawa 1998.
12. Bezrobocie rejestrowane w Polsce w 1998r. Informacje i opracowanie statystyczne, GUS, Warszawa 1999.
13. Bezrobocie rejestrowane w Polsce w 1999r. Informacje i opracowanie statystyczne, GUS, Warszawa 2000.
14. Bezrobocie rejestrowane w Polsce w 2000r. Informacje i opracowanie statystyczne, GUS, Warszawa 2001.

SUMMARY

Unemployment is a serious social problem. It concerns large social groups, causes accumulation of negative features connected with material, social and political position. Unemployment in Poland can be characterised by a large percentage of young people in total unemployment. A special category of unemployed youth are school graduates. The study shows the level and growth of unemployment in Poland over the last five years, i.e. from 1996 to 2000. The statistics show a group of graduates with a view to selected categories of the unemployed: age, education, working period and gender. The carried out analysis showing the growth in number and structure of the unemployed graduates allowed to reach the following conclusions:

- 1) unemployment affects most of the graduates of post-secondary schools as well as primary and secondary vocational schools,
- 2) people with higher education constitute the smallest group of the unemployed,
- 3) among the unemployed graduates women prevail,
- 4) the highest number of the unemployed graduates according to statistics is observed in summer months (seasonal character of unemployment).

